نظام جامع راهنمایی و مشاوره در آموزش و پرورش

مصوب نهصد و نود و چهارمین (۹۹٤) جلسه شورای عالی آموزش و پرورش، تاریخ ۱٤۰۰/۳/۱۷

بررسی شده در جلسات (۹۸۸، ۹۸۹، ۹۹۱ و ۹۹٤)

مقدمه:

ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره در نظام آموزش و پرورش با بهره‌مندی از مشاوران متخصص در مدارس، مراکز مشاوره و خدمات روان شناختی، مراکز اختلال یادگیری و نقش آفرینی معلمان و مربیان در قالب ایفای نقش مشاوره‌ای کارکنان و رابطان هسته‌های مشاوره در مدارس، از جایگاه ویژه‌ای در ایجاد جو عاطفی، روانی و اجتماعی مطلوب برای حل مسائل و رفع مشکلات و اختلالات روان‌شناختی و تحصیلی، طرح‌ریزی مسیر تحصیلی- شغلی، آموزش‌های مهارت‌های زندگی، توانمندسازی دانش‌آموزان، اولیاء و کارکنان مدرسه ایران، قدمتی بیش از نیم قرن تجربه دارد.

با توجه به تکالیف قانونی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، مبنی بر تسری خدمات راهنمایی و مشاوره به تمامی دوره‌های تحصیلی و همچنین تأکید مبانی نظری سند تحول بر سازماندهی فرایند یاددهی – یادگیری با نگاه مشاوره‌ای، ضروری است سازوکارهای لازم برای مشارکت عمومی و حداکثری معلمان، کارکنان مدرسه و اولیای دانش آموزان در حیطه‌های رشد شخصی و سازگاری، آموزش مهارت‌های زندگی، نظارت بر فرایندهای یادگیری و طرح ریزی مسیر زندگی تحصیلی- شغلی فراهم آید.

معلمان و کارکنان مدرسه نیز به عنوان عاملان و کنشگران عمومی جریان راهنمایی و مشاوره باید در انجام فرایندهایی از جمله آموزش مهارت‌های زندگی، توانمندسازی روانی – اجتماعی، شناسایی استعدادها، توانایی‌ها و مشکلات و انجام مداخلات مختصر به‌ویژه سیستم ارجاع در کنار مشاوران متخصص مدرسه و مراکز مشاوره و خدمات روان شناختی، ایفای نقش نمایند نظام جامع راهنمایی و مشاوره به استناد راهکارهای ۷-۳، ۳-۲۱، ۴-۲۱ سند تحول بنیادین آموزش و پرورش به منظور اتخاذ سیاست‌های یکپارچه، سیستمی و هماهنگ برای

بهره‌مندی ذی‌نفعان (دانش‌آموزان، اولیا، کارکنان و معلمان مدرسه) در همه دوره‌های تحصیلی و نقش‌آفرینان درون و برون سازمانی به صورت تعاملی و مشارکتی، به شرح زیر به تصویب شورای‌عالی آموزش‌وپرورش رسید:

تعاریف

۱- نظام جامع راهنمایی و مشاوره

مجموعه‌ای از همه عناصر منظم، یکپارچه و تاثیرگذار برای ارتقای کمی و کیفی فعالیت‌های راهنمایی و مشاوره است که بر اساس کارکردی هماهنگ و منطبق بر الگوهای مشاوره مبتنی بر فرهنگ اسلامی- ایرانی به توسعه و بهبود ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره در تمامی سطوح و دوره‌های تحصیلی می‌پردازد.

۲- راهنمایی

جریان یاری‌دهنده، پویا و نظام‌مندی است که از طریق سلسله فعالیت‌های منظم، سازمان‌یافته و هدفمند، فرد را در شناخت خود و محیط پیرامون یاری می‌دهد تا توانایی‌ها، رغبت‌ها و محدودیت‌هایش را بشناسد و از حداکثر توانایی‌های بالقوه‌اش برای رشد متعادل و همه‌جانبه، بهره بگیرد.

۳- مشاوره

فعالیت تخصصی – حرفه‌ای نظام‌یافته، آگاهانه، مستمر، هدفمند، تعاملی و داوطلبانه، برای تجزیه وتحلیل مشکل و یافتن راه‌حل‌های مناسب از طریق ایجاد رابطه حسنه، پویا، آزاد و رو در رو بین مراجع و مشاور که در فرآیند آن مراجع در یک جو مملو از تفاهم، هم‌دلی و صادقانه به طرح مشکل خود می‌پردازد و با کمک مشاور و بهره‌گیری از امکانات محیطی، ارتقای مهارت‌ها، بهبود شیوه‌های مقابله با مشکلات و خودشناسی بیشتر و عمیق‌تر، به تصمیم‌گیری مناسب و حل مشکل خود دست می‌یابد.

۴- خدمات مشورتی

ارائه اطلاعات تخصصی به افراد جهت پیشبرد بهتر اهداف و انجام عملکردهاست. مشاور آگاهی‌های لازم را برحسب ضرورت و با توجه به نیاز مشورت گیرنده در سه زمینه تحصیلی، شغلی و تربیتی/ بهداشت روان ارائه می‌دهد.

۵- مشاور مدرسه

فردی است با حداقل مدرک کارشناسی در حوزه راهنمایی و مشاوره (با تمامی گرایش‌ها)، روان‌شناسی با گرایش (بالینی، شخصیت، تربیتی و عمومی و استثنایی) که به ارائه خدمات متنوع راهنمایی و مشاوره به دانش آموزان متناسب با سن، جنسیت و دوره تحصیلی از پیش‌دبستانی تا پایان دوره متوسطه می‌پردازد.

۶- اعضای تخصصی مراکز مشاوره و خدمات روان‌شناختی

نیروهای توانمند با رشته شغلی مشاور و پست‌های سازمانی مصوب اداری و آموزشی است که به ارائه خدمات تخصصی روان‌شناختی به مراجعین می‌پردازند.

۷- معلمان و کارکنان مدرسه

افرادی که رسالت خطیر تربیت دانش‌آموزان را در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی برعهده دارند.

۸- مرکز مشاوره و خدمات روان‌شناختی پژوهشی و تخصصی استان

مکانی است آموزشی، پرورشی و پژوهشی مستقل و تخصصی که با بهره‌گیری از توان علمی، پژوهشی و درمانی نسبت به جذب، آموزش، نگهداشت و توانمندسازی نیروی انسانی مراکز مشاوره و خدمات روان‌شناختی مناطق، انجام پژوهش‌های مورد نیاز در حوزه راهنمایی و مشاوره، ترسیم آمایش و مشکلات استان / شهرستان/ منطقه / ناحیه و ارائه راهکارهای لازم و پذیرش مراجعین ارجاعی از مراکز مشاوره مناطق اقدام می‌نماید.

۹- مرکز مشاوره خدمات روان‌شناختی شهرستان / ناحیه / منطقه

مکانی است آموزشی و پرورشی مستقل و تخصصی که خدمات متنوع روان‌شناختی و مشاوره‌ای در سه زمینه فردی، خانوادگی و اجتماعی اعم از (تشخیص و درمان اختلالات یادگیری، مشاوره سازگاری، مشاوره تربیتی، مشاوره تحصیلی، مشاوره شغلی، مشاوره خانواده، سنجش هوش، استعداد، شخصیت، اختلالات روان‌شناختی) ارائه می‌دهد.

۱۰- روان سنج

فردی است که با بهره‌گیری از آزمون‌های روانی استاندارد برای اندازه‌گیری توانایی‌های ذهنی و روان‌شناختی اقدام می‌نماید.

۱۱- روان‌شناس

فردی است که در مطالعه علمی و نظام‌مند رفتارها و فرایندهای ذهنی موجود زنده، دانش و تخصص دارد و حداقل در سطح کارشناسی‌ارشد در یکی از رشته‌های روان‌شناسی فارغ‌التحصیل شده و تجربیات لازم را کسب کرده است.

۱۲- مددکاری اجتماعی

فردی متخصص، آگاه و علاقمند که به بررسی مسائل و نیازمندی‌های عاطفی، اقتصادی ، اجتماعی و خانوادگی مددجویان، دانش‌آموزان استثنایی و والدین آنان می‌پردازد تا به آنان کمک کند استقلال شخصی و اجتماعی خود را به دست آورند.

۱۳- هدایت تحصیلی

فرایند ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره به دانش‌آموزان، تا ضمن آشنایی با استعدادها، علایق، توانایی‌ها و ویژگی‌های شخصیتی خویش، شاخه‌ها و رشته‌های تحصیلی، حِرَف و مشاغل مورد نیاز جامعه را بشناسند و بر اساس آن، به صورت آگاهانه و آزادانه، شاخه و رشته‌تحصیلی مناسب خود را انتخاب کنند.

۱۴- طرح ریزی مسیر تحصیلی

کمک به دانش‌آموز برای تسهیل در فرایند یاددهی– یادگیری و شناخت ظرفیت‌های روان شناختی و تربیتی مرتبط با تحصیل برای دست‌یابی به دانش، نگرش و رفتار مطلوب و تصمیم‌گیری آگاهانه همراه با نشاط است.

۱۵- طرح‌ریزی مسیر شغلی

کمک به دانش‌آموز برای طرح‌ریزی مطلوب مسیر تحصیلی شغلی با گذر از مراحل رشدی و دست‌یابی به بلوغ از طریق شناخت دنیای محیطی و خودشناسی همره با کسب تجارب لازم در این زمینه است.

مبانی فلسفی و علمی نظام راهنمایی و مشاوره

مبانی فلسفی و علمی این نظام، مبتنی بر مبانی نظری سند تحول بنیادین آموزش‌وپرورش و برنامه زیر نظام سند تحول بنیادین (برنامه درسی ملی)، مرتبط با حوزه راهنمایی و مشاوره است.

«راهنمایی و مشاوره، ناظر به جریان معین و مکمل اصل جریان تربیت و شامل ابعادی همچون اهداف، عاملان، مخاطبان، روش‌ها و ابزار راهنمایی و مشاوره تلقی شده است.» و از پیش‌دبستانی آغاز و تا پایان دوره متوسطه با هدف تسهیل فرایند دستیابی متربیان به مرتبه‌ای از حیات طیبه ادامه می‌یابد. راهنمایی و مشاوره مدرسه در سه حیطه رشد تربیتی، تحصیلی، شخصی-اجتماعی و شغلی در کانون توجه نظام تربیت رسمی و عمومی است و فرایند یاددهی و یادگیری باید با نگاه راهنمایی و مشاوره سامان یابد.

چشم انداز

نظام جامع راهنمایی و مشاوره با بهره گیری از الگوی علمی تربیتی متناسب و بومی، منابع انسانی واجد صلاحیت، فضا و تجهیزات، زمینه بهره‌گیری تمامی دانش‌آموزان، معلمان ، مربیان، کارکنان مدرسه و اولیای دانش‌آموزان از خدمات راهنمایی و مشاوره را فراهم می‌نماید.

رویکرد و جهت‌گیری کلی

رویکرد نظام جامع راهنمایی و مشاوره بر اساس فطرت‌گرایی توحیدی، رشدی، جامع، یکپارچه‌نگر و سیستمی است.

مأموریت

رشد و توسعه خدمات راهنمایی و مشاوره در تمامی دوره‌های تحصیلی به دانش‌آموزان، والدین، کارکنان آموزش وپرورش و توانمندسازی منابع انسانی و غنی‌سازی منابع، تجهیزات و امکانات مورد نیاز است.

مهم‌ترین چرخش های تحول‌آفرین

براساس مبانی نظری سند تحول بنیادین آموزش‌وپرورش، باید چرخش‌های زیر در نظام راهنمایی و مشاوره اتفاق افتد:

۱. از برنامه‌ریزی موردی و پراکنده به برنامه‌ریزی‌های راهبردی؛
۲. از نگاه حاکمیت جزیره‌ای در حوزه‌های برنامه‌ریزی و اجرای برنامه‌های راهنمایی و مشاوره به تأکید بر فرایندها و پیامدها و سیستمی؛
۳. از نگاه نقطه‌ای به نگاه **فرایندی** و مستمر در ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره تربیتی و طرح‌ریزی مسیر زندگی تحصیلی – شغلی (هدایت تحصیلی)؛
۴. از نگاه صرف درون‌سازمانی به مشارکت همه جانبه درون و برون‌سازمانی؛
۵. از نظارت و مدیریت کنترل‌گری به خود ارزیابی، خود اصلاح‌گری و راهبری مبتنی بر نظام معیار اسلامی؛
۶. از نگاه حداقلی به معلمان، مربیان و کارکنان مدرسه به نگاه حداکثری و سیستمی در ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره ای.

اهداف

۱. ایجاد سازوکارهای لازم برای یکپارچه‌سازی و انسجام‌بخشی به تشکیلات مرتبط با امور راهنمایی و مشاوره؛
۲. سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی به منظور حفظ و ارتقای سلامت روان دانش‌آموزان، کارکنان و والدین و تسری خدمات مشورتی و حمایتی در مدارس؛
۳. تقویت، توسعه کمی و کیفی و استانداردسازی فعالیت‌های راهنمایی و مشاوره؛
۴. ارائه خدمات تخصصی راهنمایی و مشاوره در تمامی سطوح و پایه‌های تحصیلی در مراکز مشاوره و خدمات روان‌شناختی؛
۵. استفاده از ظرفیت معلمان، مربیان وکارکنان مدرسه به عنوان کنشگران عمومی جریان راهنمایی و مشاوره؛
۶. برنامه‌ریزی به منظور جذب، آموزش، نگهداشت و توانمندسازی نیروی انسانی مورد نیاز حوزه مشاوره؛
۷. کمک به دانش‌آموزان در کسب و ارتقای شایستگی‌های پایه روانی – اجتماعی و تحصیلی و انتخاب آگاهانه و آزادانه مسیر زندگی تحصیلی – شغلی؛
۸. طراحی، استقرار و جریان‌سازی فرایند هدایت تحصیلی دانش‌آموزان از دوره پیش دبستانی تا پایان دوره دوم متوسطه.

ویژگی‌های نظام جامع راهنمایی و مشاوره

۱. مبتنی بر مبانی و ارزش‌های تربیت دینی و بومی در ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره؛
۲. بهره‌مند از یافته‌های علمی و پژوهشی با تأکید بر فرهنگ اسلامی – ایرانی؛
۳. توجه به نیازها و توانمندی‌های رشدی و جنسیتی مخاطبان در برنامه‌ریزی و اجرای مطلوب خدمات راهنمایی و مشاوره؛
۴. نقش‌آفرینی و مشارکت تمامی عوامل مدرسه به ویژه معلمان، مربیان و کارکنان مدرسه در اجرای مطلوب برنامه راهنمایی و مشاوره؛
۵. بهره‌مند از ظرفیت مشاوران متخصص در سطح مدارس و مراکز مشاوره و خدمات روان‌شناختی به عنوان متخصصان موضوعی؛
۶. توجه ویژه به خدمات **مشورتی** در تمامی پایه‌ها و دوره‌های تحصیلی؛
۷. مشارکت جویی تمامی عوامل درون و برون سازمانی؛

۸. بهره‌مند از مشارکت موثر و ظرفیت بخش خصوصی در ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره.

عرصه‌های نظام راهنمایی و مشاوره

۱. **راهنمایی و مشاوره تربیتی/ سازگاری:** در این عرصه، به دانش‌آموزان، معلمان، مربیان،کارکنان مدرسه و اولیا، از طریق ایجاد رابطه حسنه، درک همدلانه و مشارکتی و تعاملی، با هدف حل نیازها، مسائل و مشکلات روانشناختی و ایجاد محیط آموزشی و پرورشی پویا و با نشاط برای رشد و شکوفایی استعدادها، کمک می‌شود.

۲. **راهنمایی و مشاوره تحصیلی:** در این عرصه، به دانش‌آموزان، معلمان، مربیان و کارکنان مدرسه و اولیا برای درک تفاوت‌های فردی، استفاده موثر از مهارت‌های تحصیلی مثل روش‌های ایجاد انگیزه، مدیریت زمان، تمرکز حواس، سبک های یاددهی – یادگیری و حمایت‌گری تحصیلی، کمک می‌شود.

۳. **راهنمایی و مشاوره شغلی:** در این عرصه، به دانش‌آموزان برای شناخت از خود، محیط تحصیلی، نیازهای شغلی و انجام مداخلات موثر، در طرح‌ریزی زندگی تحصیلی و شغلی آنان، کمک می‌شود.

۴. **راهنمایی و مشاوره خانواده:** در این عرصه، خدمات حرفه‌ای و عمومی در حوزه وسیعی از چالش‌ها، نگرانی‌ها، استرس‌ها و مشکلات خانواده و مرتبط با مشکلات روحی، عاطفی و آموزشی دانش‌آموزان، ارائه می‌شود.

۵. **خدمات مشورتی:** در این عرصه، به دانش‌آموران از طریق ارائه خدمات تخصصی به مدیران، معلمان، مربیان، والدین و سایر یاوران حرفه‌ای در جهت بهسازی و افزایش بهره‌وری عملکرد آموزش‌وپرورش دانش‌آموزان، کمک می‌شود.

۶. **خدمات بهداشت روان:** در این عرصه، مجموعه‌ای از فعالیت‌های یکپارچه در جهت حفظ و ارتقای بهداشت روان و پیشگیری از بروز اختلالات روانی– رفتاری ذی‌نفعان در محیط مدرسه با اتخاذ سیاست‌های مناسب در راستای خلق موقعیت‌ها و فضاهای حمایتی، ارائه می‌شود.

ویژگی کنشگران اصلی

۱- دانش‌آموزان

دانش‌آموزان به عنوان یکی از کنشگران، محور و مرکز اصلی ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره، محسوب می‌شوند و از ویژگی‌های زیر برخوردارند:

۱) دارای استعداد، توانایی و ویژگی‌های منحصر به فرد در رشد و شکوفایی استعدادها هستند.

۲) دارای توانایی انتخاب و تصمیم‌گیری در تعامل با محیط هستند.

۳) در فرایند رشد و شکوفایی خود نقش فعال داشته و به رشد و پیشرفت کشور خود علاقمند هستند.

۴) قادر به تصمیم‌گیری در موقعیت و محدودیت‌های زندگی خود هستند.

۵) با توجه به تجارب، توانایی‌ها، رغبت‌ها و ظرفیت‌های خود، قادر به طراحی مسیر زندگی تحصیلی - شغلی خود هستند.

۲- معلم/ مربی

۱) با شناخت کافی و همه‌جانبه از ویژگی‌های تربیتی و روان‌شناختی دانش‌آموزان و متناسب با تفاوت‌های فردی و جنسیتی آنان، توانایی رشد و خودشکوفایی آنان را فراهم می‌سازد.

۲) به عنوان راهنما و راهبر راهنمایی و مشاوره عمومی، توانایی شناسایی استعدادها، توانمندی‌ها، رغبت‌ها، مسائل و مشکلات، انجام مداخلات مختصر و ارجاع دانش‌آموزان نیازمند را دارد.

۳) تسهیل‌گر در شناخت استعدادها، توانمندی‌ها و رغبت‌های دانش‌آموزان در فرایند طرح‌ریزی مسیر تحصیلی – شغلی دانش‌آموزان به منظور ارتقای بهداشت روانی – اجتماعی می‌باشد.

۴) زمینه مشورت‌گیری و تعامل با مشاور مدرسه برای ارتقای بهداشت روانی – اجتماعی و تحصیلی دانش‌آموزان را دارد.

۵) تاب‌آور و انعطاف پذیر برای بهره‌گیری از اصول و فنون راهنمایی و مشاوره‌ای و فرایند یاددهی– یادگیری در کلاس درس می‌باشد.

۳- مشاوران مدارس و مراکز مشاوره و خدمات روان‌شناختی

۱) توان مدیریت تخصصی ارائه خدمات، راهنمایی و مشاوره و مددکاری در سطوح مختلف و دوره‌های تحصیلی را دارد.

۲) توانایی لازم برای شناخت و تشکیل پرونده تخصصی دانش‌آموزان و کارکنان مدرسه را دارد.

۳) توانایی لازم برای شناخت و ارتقاء توانمندی‌های دانش‌آموزان، اولیاء، معلمان و کارکنان را دارد.

۴) توان مشورت‌دهی و تسهیل‌گری جهت کیفیت بخشی به فرایند یاددهی - یادگیری دانش‌آموزان، معلمان وکارکنان مدرسه را دارد.

۵) توانایی آگاهی‌بخشی به معلمان، مربیان، کارکنان مدرسه و اولیا از طریق ترسیم نیمرخ روانی- اجتماعی و استعدادیابی (استعداد برتر و عمومی) دانش‌آموزان را به صورت فردی و مدرسه‌ای دارد.

۶) توانایی علمی برای انجام مشاوره فردی و گروهی در سطح مدارس و مراکز مشاوره و خدمات روان‌شناختی را دارد.

۴- خانواده

۱) زمینه رشد و شکوفایی دانش‌آموزان را با توجه به شناخت کافی و همه جانبه از ویژگی‌های دانش‌آموزان فراهم می‌نماید.

۲) بستر لازم در جهت کمک به دانش‌آموز در خودشناسی و محیط شناسی تربیتی، تحصیلی – شغلی را مهیا می‌کند.

۵- مدیر مدرسه

۱) توانایی برنامه‌ریزی، نظارت، تأمین شرایط و فراهم نمودن محیط مناسب برای ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره را دارد.

۲) توانایی و تجربه لازم برای برقراری روابط صحیح، سازنده و پویا، امکان مشارکت همه معلمان، مربیان، کارکنان مدرسه، والدین و عوامل برون سازمانی را برای ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره دارد.

۳) توانایی لازم برای بهره‌گیری از نتایج نیم‌رخ‌های روان‌شناختی و استعدادی دانش‌آموز را برای برنامه‌ریزی تربیتی و آموزشی دارد.

۴) توانایی ارتقاء و توانمندسازی معلمان، مربیان، کارکنان، اولیا و دانش آموزان مدرسه به عنوان کنشگران و عاملان عمومی جریان راهنمایی و مشاوره را دارد.

۵) آگاهی لازم برای نظارت و ارزشـیابی تمامی برنامه‌ها و فعالیت‌های حوزه راهنمایی و مشاوره را در سطح مدرسه دارد.

کنش‌های اصلی

- **آموزش و توانمندسازی**

۱- مبتنی بر ارزش‌های دینی و فرهنگی، تجارب داخلی و متناسب با نیاز رشدی، خانوادگی، اجتماعی حال و آینده است.

۲- دربرگیرنده مهارت‌های اساسی و شایستگی‌های پایه زندگی، فرزندپروری، تعاملات اجتماعی، روانشناختی، تربیتی، تحصیلی و شغلی است.

۳- کتب درسی دانش‌آموزان بر اساس نیازهای رشدی، روان شناختی و استعدادی دانش‌آموزان در حیطه‌های سازگاری، تربیتی، تحصیلی و طرح ریزی مسیر تحصیلی - شغلی از سوی معلم متناسب سازی و به صورت کاربردی ارائه می‌شود.

۴- آموزش و توانمندسازی مستمر معلمان، مربیان،کارکنان، اولیا و دانش‌آموزان مدرسه به عنوان عاملان و کنشگران عمومی جریان راهنمایی و مشاوره مورد توجه جدی است.

- **ترویجی و فرهنگی**

۱- با همکاری نهادها، سازمان ها و مشارکت بخش خصوصی و با برگزاری اردوهای علمی، بازدیدهای شغلی، نشست‌ها و سمینارها و تهیه محتواهای مناسب، نسبت به آشناسازی دانش‌آموزان از نیازهای شغلی و تحصیلی کشور اقدام می‌گردد.

۲-از طریق انجام برنامه‌های اختصاصی درون‌سازمانی مانند همیار مشاور، برنامه‌های ائتلافی نظیر نظام مراقبت اجتماعی دانش‌آموزان (نماد)،کانون یاریگران زندگی و... بسترسازی لازم برای ارائه خدمات فراگیر روان‌شناختی، صورت می‌پذیرد.

۳-برنامه‌هایی نظیر هفته معرفی مشاغل، هفته بهداشت روان، هفته مبارزه با مواد مخدر متناسب با نیاز مخاطبان در تمامی دوره‌های تحصیلی انجام می‌شود.

۴- در طرح‌ریزی مسیر زندگی تحصیلی– شغلی و پیشگیری از مشکلات روانی – اجتماعی به نقش بی‌نظیر معلمان و مربیان در ترویج فرهنگ راهنمایی و مشاوره توجه لازم صورت می‌پذیرد.

- **شناسایی و غربالگری**

۱- شناسایی استعدادها، توانمندی‌ها، رغبت‌ها، شخصیت، مشکلات روانی و اجتماعی دانش‌آموزان به طور مستمر و سالانه صورت می‌پذیرد.

۲- از همه ظرفیت‌های درون و برون سازمانی در شناسایی، تشخیص و غربالگری استفاده می‌گردد.

۳- سنجش مسائل و مشکلات و توانمندی‌های روان شناختی و شخصیتی تمامی معلمان، مربیان، مشاوران و کارکنان مدرسه به‌طور مستمر انجام می‌شود.

۴- نیم‌رخ روانی- اجتماعی، استعدادی (برتر و عمومی) و شخصیتی دانش‌آموزان در برنامه‌ریزی‌های تربیتی، طرح‌ریزی مسیر تحصیلی – شغلی، پیشگیرانه، هدایتی، مراقبتی و مداخله‌ای صورت می‌پذیرد.

۵- شناسایی نیازمندی‌های روان شناختی والدین در فرایند فرزندپروری به‌طور ویژه صورت می‌پذیرد.

- **مداخله، ارجاع و مددکاری**

۱- مداخلات روان‌شناختی مختصر در مدارس به صورت همگانی توسط معلمان، مربیان و کارکنان مدرسه انجام می‌شود.

۲- مداخلات درمانی روان‌شناختی و مشاوره‌ای تخصصی توسط مشاوران مدارس و مراکز مشاوره و خدمات روان‌شناختی صورت می‌پذیرد.

۳- سیستم ارجاع به طور مستمر در تمامی سطوح به صورت عمومی و تخصصی صورت می‌پذیرد.

۴- انجام مداخلات حمایتی، معاضدتی، مددکاری، پزشکی توسط دستگاه‌های مرتبط با نظارت مدرسه انجام می‌پذیرد.

اقدامات اصلی

۱- ترسیم نیم‌رخ روانی/ فردی، اجتماعی/ فرهنگی/ خانوادگی، تحصیلی و شغلی دانش‌آموزان، معلمان، مربیان و کارکنان در سطح مدرسه، منطقه، استان و کشور برابر با ضرورت و نیازهای هریک از مخاطبان؛

۲- تدوین و اجرای برنامه‌های راهنمایی و مشاوره براساس نیم‌رخ روانی/ فردی، اجتماعی/ فرهنگی/ خانوادگی و تحصیلی؛

۳- تشکیل پرونده مشاوره‌ای(اطلاعات فردی و خانوادگی/ بررسی‌های شخصیتی، توانمندی‌ها، مشکلات و اختلالات روان شناختی، نتایج آزمون ها / نمون‌برگ‌های هدایت تحصیلی دانش‌آموزان) برای هر یک از مخاطبان برابر ضرورت و نیاز هر یک از مخاطبان؛

۴- غربالگری، شناسایی، تشخیص، مداخله، ارجاع و پیگیری مراجعان و مخاطبان؛

۵- هدایت، راهنمایی و مشاوره تحصیلی/ شغلی/ تربیتی/ خانوادگی و اجتماعی؛

۶- برقراری ارتباط موثر و ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره‌ای مطلوب به مراجعان و مخاطبان؛

۷- تدوین و اجرای برنامه‌های پیشگیرانه، بهداشت‌روان و توانمندسازی فردی و گروهی برای تمامی دانش‌آموزان، معلمان، مربیان،کارکنان مدرسه و اولیا؛

۸- تدوین و اجرای برنامه‌های طرح ریزی مسیر زندگی تحصیلی- شغلی؛

۹- آموزش دروس مرتبط با حوزه راهنمایی و مشاوره؛

۱۰- تدوین و اجرای برنامه های مرتبط با مدیریت بحران‌ها و مداخله به موقع در فوریت‌های روانی – اجتماعی؛

۱۱- آموزش مهارت‌های تحصیلی(تمرکز حواس، برنامه ریزی درسی، ایجاد انگیزه) به دانش‌آموزان؛

۱۲-آموزش سبک‌های یاددهی– یادگیری به معلمان و کارکنان مدرسه در راستای تسهیل فرایند یاددهی – یادگیری.

برنامه‌های راهنمایی و مشاوره

عنوان برنامه‌های راهنمایی و مشاوره مبتنی بر راهکارها و زیرنظام‌های سند تحول بنیادین

الف- برنامه‌های توسعه راهنمایی و مشاوره

ردیف	برنامه/ اقدام	عنوان	زیر نظام/راهکار
۱	برنامه	- طراحی و استقرار نظام راهنمایی و مشاوره با تأکید بر تربیت و تأمین مشاوران حرفه‌ای برای ارائه خدمات به دانش‌آموزان همه دوره‌های تحصیلی	تربیت معلم و تامین منابع انسانی(۱-۴-۲۱)
		- تدوین و استقرار استانداردهای محتوایی مشاوره مدرسه و بازنگری برنامه‌های درسی تربیت مشاور براساس آن	تربیت معلم و تامین منابع انسانی(۲-۴-۲۱)
		- توسعه و تقویت رشته مشاوره در دانشگاه‌های وابسته به آموزش‌وپرورش در دوره‌های تحصیلات تکمیلی(ت۳)	تربیت معلم و تامین منابع انسانی(۳-۴-۲۱)
		- ارائه خدمات جامع مشاوره‌ای از دوره ابتدایی تا متوسطه دوم در حوزه سلامت جسمی و روحی دانش‌آموزان	راهبری و مدیریت (۱-۷-۳)
		- بازنگری و به‌روزآوری شاخص نسبت مشاور به دانش‌آموز، متناسب با شرایط روانی- اجتماعی	راهبری و مدیریت (۷-۳)
		- تدوین برنامه جامع راهنمایی و مشاوره تربیتی از دوره ابتدایی تا پایان دوره متوسطه با مشارکت معلمان و مراجع تخصصی	راهبری و مدیریت(۱-۴-۲۱)
		- برنامه توسعه خدمات مشاوره‌ای در مدارس و استفاده از مشاوران متخصص مقیم در مدارس کشور	راهبری و مدیریت(۳-۷-۳)
		- ارتقاء و پایش اثربخشی آموزش‌وپرورش مدارس غیر دولتی	راهبری و مدیریت(۲-۴-۹)

	اقدام اساسی/ برنامه عملیاتی	۱. استخدام و به‌کارگیری مشاور با شاخص $\frac{۱}{۱۲}$ برای تمامی مدارس متوسطه اول و دوم حداکثر تا پایان برنامه هفتم توسعه (تا تأمین نیروی مشاور متخصص و رسمی، این کسری از طریق حق‌التدریس و یا خرید خدمات صورت می‌گیرد). ۲. تدوین شاخص‌ها و استانداردهای مشاوره حرفه‌ای در مدارس در تمامی دوره‌های تحصیلی به صورت تفکیکی ظرف مدت یک سال پس از تصویب. ۳. تأمین مشاور متخصص در همه دوره‌های تحصیلی بر اساس شاخص هر دوازده نفر دانش‌آموز یک ساعت فعالیت مشاوره‌ای. ۴. بهره‌گیری از مشارکت معلمان و مربیان واجد شرایط برای ارائه خدمات راهنمایی به ازای هر ۴۰ نفر دانش‌آموز یک ساعت خدمات راهنمایی (به عنوان معلم راهنما) با هدایت مشاور متخصص در مدارسی که امکان اختصاص مشاور مقیم وجود ندارد(یک مشاور ناظر تا تأمین مشاور مقیم برای این مدارس با استانداردی مشخص تعیین می‌شود.) ۵. تدوین استانداردهای تخصصی برای جذب، آموزش، نظارت بر مشاوران مدارس غیردولتی با هماهنگی بخش‌های مرتبط ظرف مدت یک سال پس از تصویب. ۶. تأمین فضا و تجهیزات و ابزار استاندارد مشاوره در حداقل ۸۰ درصد مدارس متوسطه اول و دوم تا پایان برنامه ششم توسعه. ۷. ساماندهی، یکپارچه سازی و توسعه مراکز مشاوره آموزش و پرورش در تمامی مراکز استان‌ها، شهرستان ها و نواحی و مناطق با رعایت استانداردها از نظر منابع انسانی و فیزیکی و نحوه خدمات رسانی حداکثر ظرف مدت دو سال پس از تصویب. ۸. تدوین شاخص‌ها و استانداردهای خدمات کیفی مشاوره و رتبه بندی مراکز بر اساس آن تاپایان برنامه هفتم توسعه. ۹. استفاده از ظرفیت نهادها و مراکزتخصصی سایردستگاه‌ها در ارائه خدمات مشاوره‌ای با تأکید بر نظام ارجاع. ۱۰. بازنگری در ارزشیابی سالانه کارکنان مدرسه با تأکید بر مشارکت و حمایت آنان از برنامه راهنمایی و مشاوره به میزان ۲۰ امتیاز، ظرف مدت یک‌سال پس از تصویب. ۱۱. توانمندسازی عوامل آموزشی ، پرورشی و اجرایی مدرسه در زمینه راهنمایی و مشاوره و تقویت تعاملات درون و بین مدرسه‌ای در سطح منطقه، استان و کشور.

۲	**برنامه**	توسعه خرید خدمات دولتی از مدارس و مراکز غیر دولتی	تأمین و تخصیص منابع مالی (۷-۲۰) تربیت معلم و تأمین منابع انسانی(۸-۵)
	اقدام اساسی/ برنامه عملیاتی	۱. استفاده از ظرفیت و توانمندی مؤسسات، مراکز و انجمن‌های علمی- تخصصی غیردولتی و سازمان‌های مردم نهاد به میزان حداقل ده درصد از طریق خرید خدمات مشاوره‌ای تا پایان برنامه هفتم توسعه.	

۳	**برنامه**	- تربیت و تأمین مشاوران حرفه‌ای و تخصصی مورد نیاز دوره‌های مختلف تحصیلی با استفاده از ظرفیت دانشگاه‌ها - ایجاد سازو کارهای لازم در توسعه رشته مشاوره دانشگاه‌های مرتبط با آموزش و پرورش	تربیت معلم و تأمین منابع انسانی (۱-۴-۲۱) و (۳-۴-۲۱)
	اقدام اساسی/ برنامه عملیاتی	۱. برآورد و تحلیل مستمر تعداد مشاور و کیفیت خدمات مورد نیاز بر اساس شاخص‌ها و استانداردهای مصوب و اعلام و مطالبه آن از مؤسسات آموزش عالی و دانشگاه‌ها ۲. همکاری و ارائه پیشنهادات به مؤسسات و مراکز آموزش عالی به ویژه دانشگاه فرهنگیان در تعیین سرفصل‌ها و محتوای برنامه درسی مشاور مدرسه ۳. کمک به توسعه و پیگیری گسترش رشته راهنمایی و مشاوره مدرسه به‌ویژه در سطح کارشناسی ارشد پیوسته در دانشگاه‌های وابسته به آموزش‌وپرورش تا پایان برنامه هفتم توسعه	

۴	**برنامه**	بازنگری برنامه های درسی تربیت مشاور متناسب با استانداردهای مربوط	تربیت معلم و تأمین منابع انسانی (۲-۴-۲۱)
	اقدام اساسی/ برنامه عملیاتی	۱. بازتعریف استانداردهای تربیت مشاور با توجه به نیازها و ویژگی دانش‌آموزان با همکاری مراجع ذی‌ربط ۲.ساماندهی و استفاده ازظرفیت برنامه درسی رسمی و غیررسمی برای توسعه مفاهیم و خدمات راهنمایی ومشاوره و بهبود فرایند یاددهی- یادگیری بر مبنای آن	

۵	**برنامه**	تدوین و استقرار نظام جامع و یک‌پارچه خدمات رفاهی، بهداشتی و درمانی ویژه معلمان شاغل و بازنشسته با ارائه خدمات بیمه‌ای کامل و کارآمد	تربیت معلم و تأمین منابع انسانی (۲-۸)
	اقدام اساسی/برنامه عملیاتی	۱. تدوین و تصویب آیین نامه و شیوه‌نامه ارائه خدمات مشاوره‌ای به تمامی کارکنان آموزش‌وپرورش تحت پوشش بیمه کارکنان ظرف مدت دو سال پس از تصویب	

۶	**برنامه**	طراحی و استقرار پایگاه جامع اطلاعاتی و سامانه یک‌پارچه مدیریت منابع انسانی	تربیت معلم و تأمین منابع انسانی (۸-۵)
	اقدام اساسی/ برنامه عملیاتی	۱. راه اندازی پایگاه جامع اطلاعاتی مشاوران و راهبری خدمات مشاوره‌ای در وزارت آموزش‌وپرورش ظرف مدت دو سال پس از تصویب	

۷	**برنامه**	تدوین ساز و کارهای مناسب برای نقش آفرینی انجمن اولیاء ومربیان مدرسه در مداخله فعال موثر خانواده‌ها	راهبری و مدیریت(۳-۳)
	اقدام اساسی/ برنامه عملیاتی	۱. تدوین سازوکارهای مناسب در تسهیل همکاری انجمن اولیا و مربیان مدرسه در برنامه‌های راهنمایی و مشاوره ظرف مدت یک‌سال پس از تصویب	

۸	**برنامه**	طراحی سازوکارهای مشارکت گروه‌های آموزشی و انجمن‌های علمی معلمان در برنامه‌ریزی درسی مدارس با اصلاح ضوابط و مقررات مربوط	تربیت معلم و تأمین منابع انسانی (۶-۱۱)
	اقدام اساسی/ برنامه عملیاتی	۱. بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و توانمندی‌های انجمن‌های علمی معلمان در برنامه‌ریزی و ارایه خدمات راهنمایی و مشاوره	

۹	**برنامه**	حمایت از تولید دانش بومی در حوزه آموزش‌وپرورش با همکاری سایر دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی، به‌ویژه دانشکده‌های علوم تربیتی	تربیت معلم و تأمین منابع انسانی (۹-۱۱)
	اقدام اساسی/ برنامه عملیاتی	۱. بسترسازی لازم برای تعامل نظام‌مند مدارس و دانشگاه‌ها و مراکز علمی در بهره‌مندی وکاربست یافته‌های دانش بومی حوزه راهنمایی و مشاوره در مدارس	

۱۰	**برنامه**	تقویت جایگاه و کارکردهای گروه‌های آموزشی	پژوهش و ارزشیابی (۷-۱۱)
	اقدام اساسی/ برنامه عملیاتی	۱. بازنگری در نحوه فعالیت گروه‌های آموزشی مشاوره با رویکرد تقویت جایگاه گروه و مرجعیت علمی مشاوران در مدرسه ظرف مدت سه سال پس از تصویب	

ب- برنامه‌های آموزش، پیشگیری و توانمندسازی

ردیف	برنامه/ اقدام	عنوان	زیر نظام/راهکار
۱	**برنامه**	- آسیب‌شناسی مستمر اجتماعی و فردی دانش‌آموزان در تمامی دوره‌های تحصیلی - تدوین بسته‌های آموزشی ویژه معلمان و مربیان در تمامی دوره‌ها برای مداخله آن‌ها در مشاوره‌های تربیتی حین آموزش	پژوهش و ارزشیابی(۷-۲) راهبری و مدیریت(۴-۲۱)
	اقدام اساسی/ برنامه عملیاتی	۱. تقویت فعالیت‌های راهنمایی رشدی، پایش و بهره‌گیری مستمر از نتایج آسیب‌شناسی داده محور در آموزش و توانمندسازی دانش‌آموزان، معلمان و خانواده‌ها ۲. تولید محتوای آموزشی و پرورشی مورد نیاز برای احیای نقش راهنمایی و تربیتی معلمان با همکاری مراکز علمی و دانشگاهی ظرف مدت یک‌سال پس از تصویب.	

۲	**برنامه**	تدوین برنامه‌های عملیاتی لازم در راستای ترویج، تقویت مستمر و تحکیم فضایل اخلاقی در محیط‌های تربیتی با استفاده از تمام ظرفیت‌های آموزشی و تربیتی با تأکید بر اولویت کرامت و عزت نفس و شجاعت، حیا و عفت، صداقت، مسئولیت‌پذیری و نظم در تمام دوره‌های تحصیلی	برنامه درسی (۲-۱)
	اقدام اساسی/ برنامه عملیاتی	۱. توانمندسازی روانی‌اجتماعی دانش‌آموزان در تمامی دوره‌های تحصیلی مبتنی بر یافته‌های آسیب‌شناسی (آموزش همزمان دانش‌آموز، همیار مشاوران، والدین، معلمان) با استفاده از ظرفیت برنامه‌درسی، راهنمایی رشدی و فوق‌برنامه ۲. تقویت و بهره گیری از ظرفیت‌های برنامه درسی، راهنمایی رشدی و هدف‌مند در فضاها و موقعیت‌های یادگیری وتربیتی ۳. تعیین سطوح مشارکت معلمان و مربیان دراجرای برنامه‌های راهنمایی و مشاوره در قالب «معلم راهنما» ظرف مدت یک‌سال پس از تصویب ۴. بازنگری در شرح وظایف مدیران، مربیان و معلمان در راستای افزایش نقش راهنمایی و مشاوره‌ای آنان وپیش‌بینی سازوکارهای اجرایی لازم برای ایفای آن ظرف مدت یک‌سال پس از تصویب	

۳	**برنامه**	- تدوین پودمان‌های آموزشی خانواده (خودآگاهی، خودمحتوا، خودآموزی) برای ارتقاء سوادرسانه‌ای و توانمندسازی خانواده در برخورد هوشمندانه با رسانه‌ها - ایجاد شبکه جامع آموزش خانواده در بستر فناوری اطلاعات و رسانه با محوریت انجمن اولیا و مربیان - تدوین دوره‌های آموزشی الزامی خانواده‌ها پیش از ورود کودک به مدرسه مبتنی بر سنجش شایستگی های تربیتی والدین با استفاده از ظرفیت رسانه‌ها	راهبری و مدیریت(۱-۴) راهبری و مدیریت(۴-۴) راهبری و مدیریت(۱-۴)
	اقدام اساسی/ برنامه عملیاتی	۱. طرح‌ریزی و تقویت مهارت‌های تربیتی والدین ظرف مدت ۲ سال پس از تصویب ۲. تدوین پودمان‌های آموزشی و تولید محتوا مبتنی بر نیاز و آموزش رسانه‌ای ظرف مدت یک سال پس از تصویب ۳. راه‌اندازی شبکه اجتماعی حضوری و غیرحضوری خانواده، مدرسه و رسانه در تمامی مدارس تا پایان برنامه ششم توسعه ۴. حضور فعال و استفاده مؤثر از ظرفیت شوراها، نهادها و مراکز تصمیم‌گیری برای ایجاد هماهنگی و همسویی نهاد مدرسه، خانواده و رسانه	

ج- برنامه‌های استعدادیابی و هدایت تحصیلی

۱	**برنامه**	- تدوین برنامه جامع استعدادیابی در دوره پیش دبستانی، ابتدایی و متوسطه در ساحت‌های شش‌گانه تربیتی برای کشف استعدادهای دانش‌آموزان - تدوین و استقرار نظام جامع هدایت تحصیلی دانش‌آموزان در پایه نهم برای انتخاب و توسعه متوازن رشته‌ها	راهبری و مدیریت (۳-۳-۲۱)
	اقدام اساسی/ برنامه عملیاتی	۱. طراحی الگوی علمی و اجرایی نظام رشدی شناسایی و هدایت استعدادها از دوره پیش دبستانی تا پایان دوره متوسطه ظرف مدت یک سال پس از تصویب ۲. تقویت نظام استعدادیابی و راهنمایی (هدایت) تحصیلی فرایندی از دوره پیش دبستانی تا پایان دوره دوم متوسطه (تا پایان برنامه ششم توسعه)	

۲	**برنامه**	- پایش مستمر مطالعات آینده پژوهانه برای شناسایی نیازهای حال و آتی جامعه و هدایت تحصیلی دانش‌آموزان در تعامل با دستگاه‌های ذی‌ربط - گسترش و تنوع دادن به حرف و مهارت‌های مورد نیاز جامعه و تعلیم متناسب و برنامه‌ریزی شده آن در همه دوره‌های تحصیلی	راهبری و مدیریت (۳-۳-۲۱) برنامه درسی (۶-۱)
	اقدام اساسی/ برنامه عملیاتی	۱. ایجاد ساز وکار مناسب برای جمع‌آوری، تحلیل و ارائه اطلاعات مربوط به تغییرات اجتماعی-شغلی، جمعیت‌شناختی، هرم سنی و جنسیتی با نگاه آسیب‌شناسی و آینده پژوهی برای ارئه به مشاوان و ارائه خدمات بهینه مشاوران مدارس. ۲. بررسی ساماندهی متوازن شاخه‌ها و رشته‌های تحصیلی با توجه به نیازها و استعدادهای دانش‌آموزان با استفاده از ظرفیت‌های درون و برون سازمای به طور مستمر.	

سطوح اجرایی

وزارت آموزش‌وپرورش موظف است با تشکیل شورای سیاست‌گذاری اجرایی نظام راهنمایی و مشاوره، ساختار اداری و آموزشی راهنمایی و مشاوره از سطح ستاد تا مدرسه را متناسب با مأموریت نظام و رعایت موارد زیر به منظور تسهیل فرایندها به صورت تخصصی طراحی و اجرا کند.

ترکیب اعضای شورای سیاست‌گذاری اجرایی ستاد

۱. وزیر آموزش‌وپرورش (رئیس)؛
۲. معاون پرورشی و فرهنگی (نایب رئیس)؛
۳. مدیرکل امور تربیتی، مشاوره و مراقبت در برابر آسیب‌های اجتماعی(دبیر)؛
۴. معاون برنامه‌ریزی و توسعه منابع؛
۵. معاون آموزش متوسطه؛
۶. معاون آموزش ابتدایی؛
۷. رئیس سازمان آموزش و پرورش دانش‌آموزان استثنایی؛
۸. رئیس سازمان ملی پرورش استعدادهای درخشان و دانش‌پژوهان جوان؛
۹. رئیس سازمان ملی تعلیم و تربیت کودک؛
۱۰. معاون ذی‌ربط سازمان برنامه و بودجه کشور یا یکی از مدیران‌کل وی به عنوان نماینده ثابت؛
۱۱. معاون ذی‌ربط سازمان اداری و استخدامی کشور یا یکی از مدیران‌کل وی به عنوان نماینده ثابت؛
۱۲. معاون ذی‌ربط وزارت کشور یا یکی از مدیران‌کل وی به عنوان نماینده ثابت؛
۱۳. معاون ذی‌ربط وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی یا یکی از مدیران‌کل وی به عنوان نماینده ثابت؛
۱۴. معاون ذی‌ربط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی یا یکی از مدیران‌کل وی به عنوان نماینده ثابت؛
۱۵. معاون ذی‌ربط وزارت امور اقتصادی و دارایی یا یکی از مدیران‌کل وی به عنوان نماینده ثابت؛
۱۶. معاون ذی‌ربط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری یا یکی از مدیران‌کل وی به عنوان نماینده ثابت؛
۱۷. معاون ذی‌ربط وزارت صنعت، معدن و تجارت یا یکی از مدیران‌کل وی به عنوان نماینده ثابت؛
۱۸. چهار نفر از اساتید صاحب‌نظر در حوزه راهنمایی و مشاوره بنا بر نیاز؛

۱۹. چهار نفر از مدیران صاحب‌نظر واحدهای آموزشی در دوره‌های مختلف تحصیلی به پیشنهاد دبیر شورا و تأیید معاون پرورشی و فرهنگی؛

۲۰. نماینده روسای مراکز راهنمایی، مشاوره و خدمات روان‌شناختی به انتخاب دبیر شورا و تأیید معاون پرورشی و فرهنگی؛

۲۱. یک نماینده از مشاوران شاغل در مدرسه به پیشنهاد دبیر شورا و تأیید معاون پرورشی و فرهنگی .

تبصره - اعضای استانی و منطقه‌ای متناظر با ترکیب شورای سیاست‌گذاری اجرایی نظام راهنمایی و مشاوره وزارت آموزش و پرورش و اعضای مدرسه با ترکیب شورای مدرسه خواهند بود.

وظایف شورای سیاست‌گذاری اجرایی

۱. تعیین سیاست‌ها و خط‌مشی‌های لازم برای اجرای نظام جامع راهنمایی و مشاوره بر مبنای اهداف مندرج در سند تحول بنیادین آموزش‌وپرورش؛

۲. تصویب سیاست‌های لازم در خصوص استفاده از ظرفیت معلمان و کارکنان مدرسه به عنوان کنشگران و عاملان راهنمایی و مشاوره عمومی؛

۳. سیاست‌گذاری تمامی فعالیت‌های راهنمایی و مشاوره از جمله نحوه مدیریت مراکز مشاوره و خدمات روان شناختی، مراکز مشاوره خانواده ، مراکز اختلالات یادگیری و مشاوران مدارس؛

۴. تصویب سیاست‌های لازم در خصوص میزان و نحوه جذب نیروی انسانی مورد نیاز حوزه راهنمایی و مشاوره

۵. انسجام‌بخشی به فعالیت‌های نظام راهنمایی و مشاوره وزارت آموزش و پرورش؛

۶. تصویب سیاست‌های لازم به‌منظور شناسایی و بهره‌گیری از ظرفیت نهادها، مؤسسات و مراکز تخصصی دولتی و غیردولتی؛

۷. تصویب استراتژی‌های لازم به منظور توسعه قابلیت‌ها و شایستگی‌های حرفه‌ای مشاوران معلمان، مربیان، کارکنان مدرسه، اولیا و دانش آموزان؛

۸. سیاست‌گذاری توسعه فعالیت‌های علمی و پژوهشی در راستای ارتقای فعالیت‌های راهنمایی، مشاوره؛

۹. تصویب شاخص‌های لازم به‌منظور توسعه کمی و کیفی نیروی انسانی و خدمات راهنمایی و مشاوره در مدرسه و مراکز راهنمایی و مشاوره و خدمات روان‌شناختی وزارت آموزش و پرورش؛

۱۰. بررسی و تصویب آیین‌نامه‌های اداری و مالی نظام راهنمایی و مشاوره؛
۱۱. بررسی پیشنهادها و گزارش‌های مطروحه از سوی سایر ارکان نظام و اتخاذ تصمیم لازم.

شرح وظایف شورای سیاست‌گذاری اجرایی استان/ منطقه

۱- پیگیری مصوبات شورای سیاست‌گذاری اجرایی؛
۲- نحوه جذب و به‌کارگیری نیروی انسانی؛
۳- هماهنگی و بهره‌گیری از ظرفیت نهادها، موسسات و مراکز تخصصی دولتی و غیردولتی؛
۴- برنامه‌ریزی برای آموزش و ارتقای دانش و صلاحیت‌های حرفه‌ای نیروی انسانی؛
۵- اطلاع رسانی جامع از خدمات راهنمایی و مشاوره‌ای برای اولیا و دانش‌آموزان؛
۶- برنامه‌ریزی برای توسعه ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره در تمامی دوره‌های تحصیلی؛
۷- نظارت و ارزیابی از برنامه‌ها و فعالیت‌های راهنمایی و مشاوره در سطح استان/ منطقه/ مدرسه.

شرح وظایف شورای مدرسه

۱- پیگیری مصوبات شورای سیاست‌گذاری اجرایی نظام راهنمایی و مشاوره در سطح استان و منطقه؛
۲- برنامه‌ریزی و نظارت بر تشکیل پرونده راهنمایی و مشاوره برای تمامی دانش‌آموزان و ارائه خدمات فراگیر تخصصی و عمومی؛
۳- بهره‌گیری موثر از کلیه معلمان/ مربیان و عوامل متخصص در ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره دانش‌آموزان؛
۴- آموزش اولیا و دانش‌آموزان با موضوعات تربیتی، روان‌شناختی، تحصیلی و شغلی؛
۵- راه اندازی سیستم ارجاع دانش‌آموزان نیازمند خدمات تخصصی.

شاخص‌ها و استانداردها

الف) نیروی انسانی

۱. به ازای هر ۱۲ نفر دانش‌آموز یک ساعت خدمات راهنمایی و مشاوره اختصاص می‌یابد. (براساس شاخص طرح طبقه‌بندی معلمان)؛

۲. به ازای هر ۲۰۰ نفر دانش‌آموز یک ساعت خدمات مشاوره تخصصی در قالب فعالیت مراکز مشاوره و خدمات روان‌شناختی به صورت موظف اختصاص داده می‌شود.

تبصره- تا زمان تأمین نیروی انسانی مورد نیاز حوزه راهنمایی و مشاوره، به صورت تدریجی و مستمر، نقش راهنمایی و مشاوره در مدارس ابتدایی به معلمان واگذار می‌گردد.

صلاحیت‌ها و شایستگی‌ها

الف- تحصیلات

مدرک تحصیلی کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری در یکی از رشته‌های تحصیلی گروه راهنمایی و مشاوره با تمامی گرایش‌ها و یا روان‌شناسی (با گرایش بالینی، شخصیت، تربیتی ، عمومی و استثنایی).

ب- مهارت

دارای توانایی

۱. تدریس دروس تخصصی مربوط، مدیریت کلاس درس، آشنایی با روش‌ها و فنون تدریس خوشه دروس آداب و مهارت‌های زندگی و درس تفکر و سبک زندگی؛
۲. برقراری ارتباط و ایجاد اعتماد در دانش‌آموزان و والدین آن‌ها؛
۳. برنامه‌ریزی و سازماندهی ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره و خدمات مشورتی در مدرسه؛
۴. شناخت، پرورش و هدایت استعدادهای بالقوه دانش‌آموزان؛
۵. طراحی و انجام مشاوره فردی و گروهی؛
۶. آشنایی با آزمون‌های مشاوره‌ای، اجرا و تجزیه و تحلیل داده‌های آن به منظور ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره؛
۷. آشنایی با شرایط اقتصادی، اجتماعی هر استان و منطقه و همچنین وضعیت مشاغل کشور در حال و آینده به طور مستمر.

ج- دوره‌های آموزشی

گذراندن دوره‌های آموزشی مورد نیاز برای تمامی مشاوران در بدو و حین خدمت ضروری است.

د- ویژگی‌های اجتماعی و ارتباطی مشاوران

۱. برخورداری از آراستگی ظاهری و جاذبه‌های مطلوب شخصیتی و سلامت جسمانی و روان‌شناختی؛

۲. بهره‌مندی از قدرت ارتباطی و مهارت‌های اجتماعی؛
۳. بهره‌مندی از سلامت کلام و گویش روان؛
۴. دارای توانایی رهبری و مدیریت گروهی.

هـ- ویژگی‌های عاطفی و روانی مشاوران

۱. سلامت روان و تعادل عاطفی؛
۲. اعتماد به نفس کافی و احساس خود ارزشمندی قوی؛
۳. نگرش غنی نسبت به تعلیم و تربیت و انگیزه قوی در تلاش و کار با دانش‌آموزان؛
۴. شخصیت متناسب با آمیزه‌ای از عطوفت، محبت، منطق و استواری.

ب) فضا و تجهیزات

۱- سطح مدرسه

- اختصاص یک اتاق مناسب و مستقل (برابر شاخص مندرج در زیر نظام منابع و تجهیزات)

۲- سطح مرکز مشاوره منطقه / شهرستان / ناحیه / استان

- یک ساختمان مستقل و استاندارد جهت ارائه خدمات تخصصی مشاوره‌ای و روان‌شناختی با تجهیزات و امکانات مناسب اختصاص می‌یابد؛
- هر شهرستان، منطقه یا ناحیه آموزشی حداقل دارای یک مرکز مشاوره دولتی وابسته به آموزش و پرورش خواهد بود که علاوه بر برخورداری از نیروی تخصصی مطابق با شاخص فوق، حداقل سه پست سازمانی شامل: مدیر، مسئول پذیرش و نیروی خدماتی نیز به آن اختصاص می‌یابد. در مناطق پرجمعیت (بالاتر از ۱۰ هزار نفر دانش‌آموز)، علاوه بر مرکز مشاوره دولتی می‌توان از ظرفیت مراکز مشاوره دولتی و غیردولتی با رعایت ضوابط و مقررات، در قالب خرید خدمات مشاوره‌ای نیز استفاده کرد؛
- همچنین، علاوه بر مراکز مشاوره شهرستان‌ها، نواحی و مناطق، هر استان دارای یک مرکز مشاوره و خدمات روان‌شناختی پژوهشی و تخصصی در مرکز استان خواهد بود که دارای حداقل هفت پست سازمانی شامل چهار پست: مدیر مرکز، مسئول پذیرش، مشاور، روانشناس و سه نفر اعضای هیئت علمی می‌باشد.

تبصره - مراکز مشاوره و خدمات روان‌شناختی استان‌ها، وظیفه شناسایی، مصاحبه، به‌کارگیری نیروی انسانی از بین نیروهای موظف/غیر موظف مشاوره وزارت آموزش‌وپرورش، آموزش مستمر آنان، نظارت بر

مراکز مشاوره و خدمات روان‌شناختی مناطق ترسیم نیم‌رخ روان‌شناختی تمامی مناطق/ شهرستان، نواحی و تولید محتوای مورد نیاز را بر عهده دارند.

تبصره ۱- سازمان نوسازی مدارس وزارت آموزش‌وپرورش موظف است نسبت به طراحی، ساخت، تأمین و تجهیز مراکز مشاوره و خدمات روان‌شناختی جهت ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره اقدام نماید؛

تبصره۲- تخصیص پست‌های نیروی انسانی مراکز مشاوره و خدمات روان شناختی از مجموع سرجمع نیروی انسانی موجود وزارت آموزش‌وپرورش تامین می‌گردد.

استلزامات

نیروی انسانی

بر اساس شاخص‌های مصوب در نظام جامع راهنمایی و مشاوره، نیروی انسانی مورد نیاز از راه‌های زیر تأمین می‌شود:

۱-استخدام افراد واجد صلاحیت بر اساس آزمون‌های استخدامی کشور به صورت رسمی، پیمانی، حق‌التدریس؛

۲-اختصاص سهمیه برای جذب داوطلبان در رشته مشاوره مدرسه(راهنمایی و مشاوره) دانشگاه‌ها به‌خصوص دانشگاه فرهنگیان؛

۳-خرید خدمات راهنمایی و مشاوره برای مدارس و مراکز مشاوره از طریق انجمن‌ها، مراکز و مؤسسات غیردولتی در چارچوب قوانین و مقررات؛

۴-تبدیل وضعیت معلمان رسمی شاغل در آموزش و پرورش با رعایت رشته تحصیلی / شغلی و صلاحیت‌های حرفه‌ای؛

۵-استفاده از تمامی معلمان، مربیان و کارکنان مدرسه در ارائه خدمات عمومی و پیشگیرانه راهنمایی و مشاوره.

منابع مالی

۱- اختصاص بودجه مناسب و سرانه ویژه خدمات راهنمایی و مشاوره و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی از محل منابع دولتی؛

۲- جلب مشارکت، جذب منابع مالی در چارچوب ضوابط و مقررات از محل حمایت‌های دولتی، غیردولتی، عمومی و بین‌المللی، خیرین، واقفین و سایرکمک‌های مردمی.

فضا، تجهیزات و فناوری

۱- اختصاص فضای مستقل و استاندارد در مدارس برای ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره (برابر زیرنظام فضا، تجهیزات و فناوری)؛

۲-استفاده از فضاهای فیزیکی قابل واگذاری خیرین و سایر نهادها و مراکز فرهنگی اجتماعی همانند شهرداری‌ها.

تبصره- آیین‌نامه شرایط، ضوابط، درجه بندی و طرح تشخیص صلاحیت‌های حرفه‌ای و به‌کارگیری نیروی انسانی مشاور، نحوه تأسیس مراکز تخصصی مشاوره و خدمات روان‌شناختی استان و مناطق و ارائه خدمات مشاوره‌ای در مدارس، مراکز مشاوره دولتی و غیردولتی توسط اداره کل امورتربیتی، مشاوره و مراقبت در برابر آسیب‌های اجتماعی و با هماهنگی مرکز برنامه‌ریزی نیروی انسانی مشخص و ابلاغ می‌گردد.

نظارت و ارزیابی

وزارت آموزش‌وپرورش موظف است:

۱- نسبت به طراحی و تدوین شاخص‌ها و استانداردهای ارزیابی برنامه‌های راهنمایی و مشاوره در همه سطوح (ستادی، استانی، منطقه‌ای و مدرسه‌ای) اقدام کند.

۲- هر ساله نسبت به ارزیابی از برنامه‌ها و فعالیت‌های راهنمایی، مشاوره و پیشگیری به‌صورت فرایندی اقدام و به شورای‌عالی آموزش و پروش گزارش کند.

۳- حداکثر تا ۶ ماه بعد از ابلاغ این مصوبه، نسبت به تهیه و تدوین و ابلاغ آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های اجرایی مرتبط با نظام راهنمایی و مشاوره اقدام نماید.

۴- هر سه سال یک‌بار نسبت به ارزشیابی از روند اجرای نظام جامع راهنمایی و مشاوره از طریق پژوهشگاه مطالعات آموزش‌وپرورش اقدام و نتایج آن را به شورای‌عالی آموزش و پرورش گزارش کند.

موضوع: نظام جامع راهنمایی و مشاوره در آموزش و پرورش در نهصد و نود و چهارمین جلسه شورای‌عالی آموزش و پرورش، تاریخ ۱۴۰۰/۳/۱۷ به تصویب رسید.

محمود امانی	**علیرضا کاظمی**
دبیر شورا	**سرپرست وزارت آموزش و پرورش**

نظام جامع راهنمایی و مشاوره در آموزش و پرورش مورد تأیید است، به اجرا گذاشته شود.

سید ابراهیم رئیسی

رئیس‌جمهور و رئیس شورای‌عالی آموزش‌وپرورش

پیوست‌ها

پیوست ۱: **مدل نظام جامع راهنمایی و مشاوره**

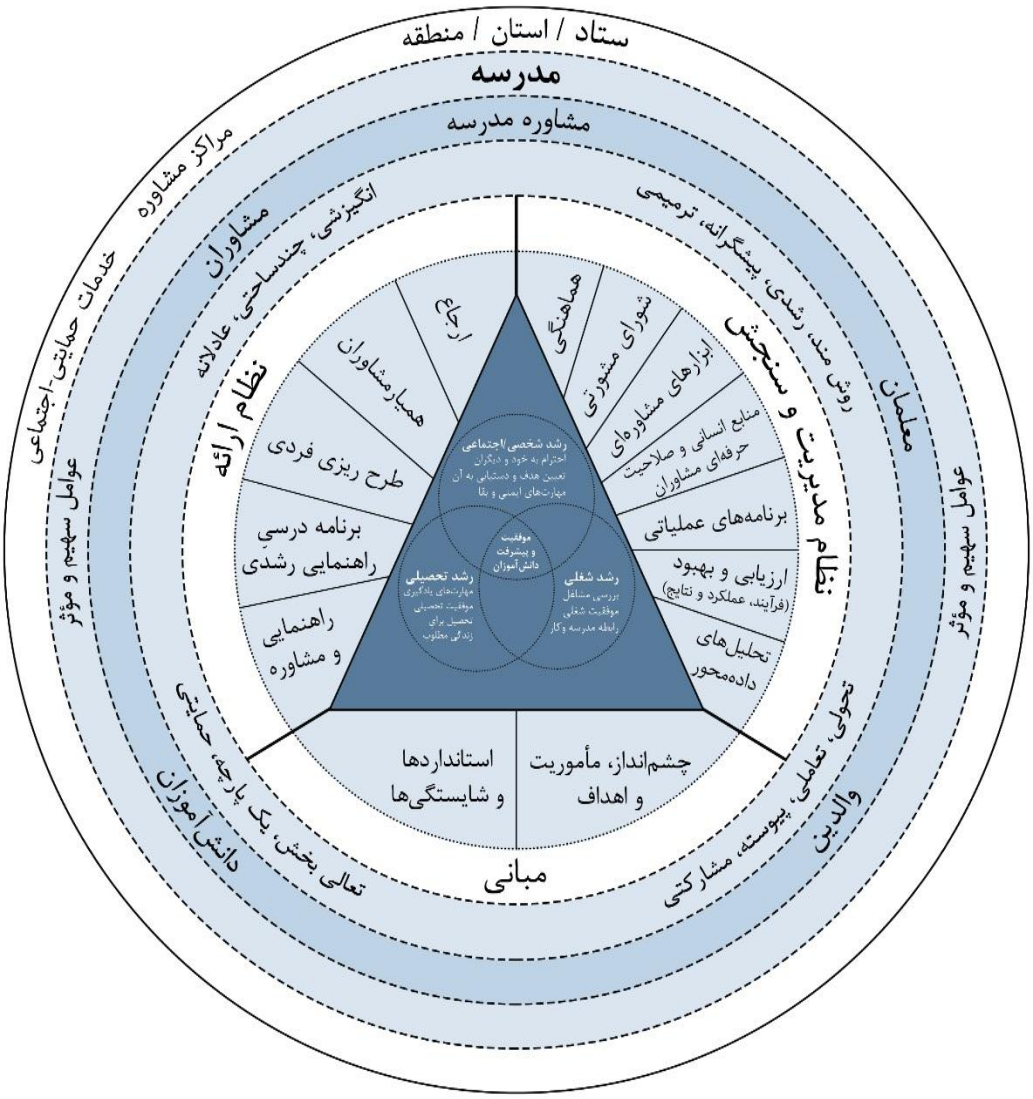

پیوست ۲– ارجاعات:

۱- راهنمایی یک جریان پیوسته و متوالی تربیتی است که از پیش از دبستان آغاز می شود و در دوره‌های بعدی تربیت با هدف تسهیل فرآیند دستیبابی متربیان به مرتبه ای از حیات طیبه ادامه می یابد.

- انواع راهنمایی و مشاوره شامل تحصیلی ، تربیتی (سازشی) و شغلی باید در کانون توجه نظام تربیت رسمی و عمومی قرار گیرد.
- در راهنمائی و مشاوره باید هویت ویژه متربیان و تنوع فرهنگ ها به ویژه نظام معیار اسلامی مورد توجه قرار گیرد.
- تنوع هویت ویژه (علائق ، استعداد ها ونیازهای فردی و اجتماعی) متربیان ، انعطاف فزاینده در برنامه های درسی در مراحل تربیت را طلب می نماید.
- فرایند یاددهی و یادگیری باید با نگاه مشاوره و راهنمایی- محور سامان یابد.